

DE ZEVEN SACRAMENTEN

ENRIQUE MOLINÉ

DE ZEVEN SACRAMENTEN

Beknopte Sacramentenleer

Theologische inleidingen

INHOUDSOPGAVE

AFKORTINGEN	15
--------------------------	-----------

INLEIDING	17
------------------------	-----------

Hoofdstuk I ALGEMENE SACRAMENTENLEER

De christelijke eredienst	19
De christelijke liturgie en het paasmysterie	19
De sacramenten, werkzame gedachtenis van het heil ..	20
Liturgie, sacramenten, geloof en genade	21

Het begrip sacrament	22
Een langzame ontwikkeling	22
Het aantal sacramenten	23
Definitie van het sacrament	24
Structuur van het sacramentele teken	25
De sacramenten zijn waarneembare tekens	26
Instelling van de sacramenten door Christus	27
Onveranderlijkheid en veranderingen in het sacra- mentele teken	28
Integriteit van het sacramentele teken	30
Sacramenten van het geloof	31

Appendix: de sacramenten in het Oude Testament	32
---	-----------

Effecten, ontvanger en noodzaak van de sacramenten	32
Effecten van de sacramenten	32
a) De heiligmakende genade	34
b) De sacramentele genade	35
c) Het merkteken	36
d) Andere gevolgen van de sacramenten	37
Herleving van de sacramenten	38
Ontvangers van de sacramenten	38
Noodzaak van de sacramenten	39
Bedienaar van de sacramenten	39
De heiligheid van de bedienaar	40
De intentie van de bedienaar	41
De aandacht van de bedienaar	42
Verplichting om de sacramenten te bedienen	43
Verplichting om de sacramenten te weigeren	43
De simulatie en het ontveinzen van de sacramenten ..	45
Twijfelgevallen	45
Dwalingen over de sacramenten	46
Voetnoten hoofdstuk I	48

Hoofdstuk II

HET DOOPSEL

De eerste eeuwen	51
Het doopsel in de eerste eeuwen	51
Het doopsel in de apostolische tijd	53
Instelling van het doopsel	55
Het gebod van Christus	55
Aankondigingen en voorafbeeldingen	55
De viering van het doopsel	56
De belangrijkste ritens	56
De volledige ritens van het doopsel	57
Bedienaar van het doopsel	58

Ontvanger, effecten en noodzaak van het doopsel	59
Degene die het doopsel kan ontvangen	59
a) De volwassendoop	59
b) De kinderdoop	60
c) Doopsel van kinderen vóór hun geboorte	61
Vruchten van de doop	61
Noodzaak van het doopsel	64
Voetnoten hoofdstuk II	66

Hoofdstuk III HET VORMSEL

Instelling van het vormsel	69
De belofte en haar vervulling	69
De instelling	70
Vroege getuigenissen	70
Plechtige verklaringen	71
De viering van het vormsel	71
Belangrijkste structuur van het vormsel	71
De ceremonie	72
Bedienaar van het vormsel	72
Ontvanger, effecten en noodzaak van het vormsel	74
Ontvanger van het vormsel	74
Effecten van het vormsel	75
Noodzaak van het vormsel	76
Voetnoten hoofdstuk III	77

Hoofdstuk IV DE EUCHARISTIE

De eerste bijeenkomsten rondom het gebed	79
Oude getuigenissen	79
Symboliek van het paasfeest en van het Laatste Avondmaal	81
De eerste eucharistische viering	82

De tegenwoordigheid van Christus in de eucharistie ..84	
De werkelijke tegenwoordigheid	84
De geconsecreerde gaven	85
De consecratie	86
De transsubstantiatie	87
De wijze van werkelijke tegenwoordigheid	88
Het Misoffer	89
De Mis is een offer	89
Het offer van de Mis en het offer van het kruis	89
De wezenlijke kern van het offer	90
Bedienaar van de heilige Mis	91
De plicht om de Mis op te dragen	92
Doeleinden en uitwerking van de heilige Mis	93
De vruchten van de heilige Mis	94
De Mis, middelpunt van het bovennatuurlijke leven ..	94
Structuur en ceremoniën van de Mis	95
Onderricht van de christenen.....	96
De twee delen van de Mis	97
De liturgie van het woord	98
De keuze van de lezingen	99
De eucharistische liturgie	100
Het eucharistisch gebed van de heilige Hippolytus ...	101
Elementen van het eucharistisch gebed	103
De tegenwoordige eucharistische gebeden	103
De ritus van de Communie	105
Begin en slot	105
De ontvangst van de eucharistie	106
De Communie en haar effecten	106
De Communie onder de twee gedaanten	107
Ontvanger van de Communie	108
Noodzaak om te communiceren	109
De eerste Communie	110
Wijze van ontvangst van de Communie	110

Mogelijkheid om verschillende keren te communiceren op dezelfde dag	112
De uitdeling van de eucharistie	112
De aanbidding van de eucharistie	113
Het bewaren van de eucharistie (oftewel de heilige Reserve)	113
De aanbidding van de geconsacreerde hostie	114
Sacramentsdag en de processies	115
De tabernakel	115
Het meest verheven sacrament	117
Appendix: de vieringen en de liturgische tijden	118
De zondag, dag des Heren	118
De paascyclus	119
a) Pasen en de paastijd	119
b) De vastentijd	119
De cyclus van Kerst	120
a) Kerstmis	120
b) De Kersttijd en de Advent	121
Feesten van de Heer en van de heilige Maagd	121
Vieringen van heiligen	122
Kalenders	122
Voetnoten hoofdstuk IV	124

Hoofdstuk V

SACRAMENT VAN BOETE EN VERZOENING (de biecht)

De sacramenten van de christelijke initiatie	129
De sacramenten van genezing	129
De eerste en de tweede bekering	130
Het sacrament van Boete en Verzoening	131
Natuur en instelling van het sacrament	131
Fundamentele structuur van het boetesacrament	134

Noodzaak van het boetesacrament	135
Effecten van het boetesacrament	136
De akten van de boeteling	137
Het berouw	138
De schuldbelijdenis	140
a) Kenmerken van de schuldbelijdenis	140
b) De volledigheid van de schuldbelijdenis	141
c) Oorzaken die de volledigheid van de schuldbelijdenis verontschuldigen	142
Het gewetensonderzoek	143
De voldoening	144
Appendix: de algemene biecht	145
Bedienaar van het boetesacrament	145
Personen die de bevoegdheid hebben om de biecht af te nemen	145
Beperkingen van de jurisdictie en kerkelijke straffen	146
Verplichtingen van de biechtvader	148
De plicht om de biecht te horen	150
De viering van het boetesacrament	150
Ritus van het boetesacrament	150
Regeling van de algemene absoluties	151
Plaats van bediening van dit sacrament	152
Misbruik van het sacrament	152
Appendix: de aflaten	153
Voetnoten hoofdstuk V	155

Hoofdstuk VI DE ZIEKENZALVING

Natuur en instelling	159
Het geloof van de Kerk	159
De daadwerkelijke ritus van de ziekenzalving	160

Ontvanger en bedienaar van het sacrament	160
Voor wie is de ziekenzalving bedoeld?	160
Bedienaar van de ziekenzalving	161
De viering van het sacrament	162
Uitwerkingen van de ziekenzalving	163
De troost van de zieke	163
De vergeving van de zonden en hun nawerking	164
De eenwording met Christus	164
Voetnoten hoofdstuk VI	166

Hoofdstuk VII HET WIJDINGSSACRAMENT

De sacramenten in dienst van de gemeenschap	167
Het christelijk priesterschap	167
Het priesterschap van Christus	167
Het dubbele priesterschap van de christenen	168
Het ambtelijk priesterschap	169
Natuur en instelling van het wijdingssacrament	170
Het wijdingssacrament	170
De drie graden van het wijdingssacrament	171
De bisschoppen en de volheid van het priesterschap	172
De priesters, medewerkers van de bisschoppen	173
De diakens, gewijd 'voor het dienstbetoon'	174
De viering van het sacrament	174
Bedienaar van de heilige wijding	175
Ontvanger en uitwerkingen van het wijdings-	
sacrament	176
Wie kan dit sacrament ontvangen?	176
De roeping van de kandidaat en zijn antwoord	176
De kandidaat moet een man zijn	177
Het celibaat voor het Koninkrijk der hemelen	178

Uitwerkingen van het wijdingssacrament	180
Het merkteken	180
De genade van de heilige Geest	181
Verplichtingen van de clerici	181
Voetnoten hoofdstuk VII	182

HOOFDSTUK VIII HET HUWELIJK

Inleiding	185
De rol van de Kerk: macht en onderricht	186
Aard van het huwelijk	188
Het wezenlijke van het huwelijk	188
Goddelijke instelling van het huwelijk	189
Een blik op de geschiedenis	190
Eigenschappen van het huwelijk	191
De eenheid van het huwelijk	192
De onontbindbaarheid van het huwelijk	193
De openheid naar het leven	195
De hulp van de genade	196
Het huwelijk tussen gedoopten is een sacrament	196
Het huwelijk: goddelijke roeping en weg van heiligheid	197
Ontvanger van het huwelijkssacrament	198
Uitwerkingen van het huwelijkssacrament	199
Bedienaar van het huwelijkssacrament	200
Appendix: het apostolische celibaat	200
De huwelijksviering	201
De ceremonie	201
De huwelijksinstemming	202
De vorm van de huwelijksviering	203

De voorbereiding op het huwelijk	205
De jurisdictie over het huwelijk	205
De huwelijksbeletselen	208
Dispensaties	210
De geldigheidsverklaring van het huwelijk op ongeldige wijze gesloten	210
Enkele gevallen van ontbinding van de huwelijkse band	212
Uit elkaar gaan van de echtgenoten	213
De scheiding	214
Voetnoten hoofdstuk VIII	216
 Appendix DE SACRAMENTALIA EN DE UITVAART	
De sacramentalia	221
De uitvaart	223
Voetnoten Appendix	224

AFKORTINGEN

AAS	<i>Acta Apostolicae Sedis</i>
ACLK	Escrivá, Jozefmaria, <i>Als Christus nu langskomt</i> , Venlo, 1978
CD	Tweede Vaticaans Concilie, decreet <i>Christus Dominus</i>
CIC	<i>Wetboek van canoniek recht</i> , Brussel/Hilversum, 1986
CKK	<i>Catechismus van de Katholieke Kerk</i> , Kampen/Brussel, 2008
CR	<i>Catechismus van het Concilie van Trente</i> , Mechelen, 1935
DS	Denzinger, H., Hünremann, P., Hoping, H., <i>Kompendium der Glaubensbekenntnisse und kirchlichen Lehrentscheidungen = Enchiridion symbolorum definitionum et declarationum de rebus fidei et morum</i> , Freiburg im Breisgau, 1961, 37. Aufl.
DV	Tweede Vaticaans Concilie, dogmatische constitutie <i>Dei Verbum</i>
Fid	Portillo, Alvaro del, <i>Fieles y laicos en la iglesia</i> , Pamplona, 1969
Ges	<i>Gesprekken met Mgr. Escrivá</i> , Utrecht, 1990
GS	Tweede Vaticaans Concilie, pastorale constitutie <i>Gaudium et spes</i>
IGMR	<i>Algemene inleiding op het Romeins Missaal</i>
LG	Tweede Vaticaans Concilie, dogmatische consti-

	tutie <i>Lumen gentium</i>
OT	Tweede Vaticaans Concilie, decreet <i>Optatam totius</i>
PO	Tweede Vaticaans Concilie, decreet <i>Presbyterorum Ordinis</i>
RBV	<i>Ritus voor Boete en verzoening</i>
RDK	<i>Ritus van het Doopsel van een kind</i>
RDV	<i>Ritus van het Doopsel van een volwassene</i>
REC	<i>Ritus voor de heilige Communie en de eucharistische cultus buiten de mis</i>
RH	<i>Ritus van het Huwelijk</i>
RV	<i>Ritus van het Vormsel</i>
RW	<i>Ritus van het Wijdingssacrament</i>
RZ	<i>Ritus van de Ziekenzalving</i>
SC	Tweede Vaticaans Concilie, constitutie <i>Sacrosanctum Concilium</i>
STh	Thomas van Aquino, <i>Summa theologiae</i>
Voc	Portillo, Alvaro del, <i>Escritos Sobre el sacerdocio</i> , Madrid, 1970
VVG	Escrivá, Jozefmaria, <i>Vrienden van God</i> , Utrecht, 1994

INLEIDING

Dit boek tracht een kort en helder overzicht te bieden van de leer en de voorschriften van de Katholieke Kerk inzake de zeven sacramenten.

Speciale aandacht behoeft de eucharistie, aangezien die het sacrament is van het Lichaam en Bloed van de Heer, en van zijn lijden en dood, waarborg van het eeuwige leven. De eucharistie is de bron en het middelpunt van de andere sacramenten.

Om deze centrale positie te benadrukken was ik bij een eerste redactie van de tekst voor dit boek begonnen met de beschrijving van de eucharistie. Daarna volgden de overige sacramenten van de christelijke inwijding (doopsel en vormsel), de sacramenten van de genezing (boetesacrament en ziekenzalving) en ten slotte de twee sacramenten ten dienste van de gemeenschap (priesterwijding en huwelijk). Vervolgens bekeek ik wat deze zeven heilige ritens gemeenschappelijk hadden. Daarbij volgde ik op een bepaalde manier het proces van de Kerk in de ontwikkeling van de sacramentenleer. De conclusie betrof de diepere betekenis van de liturgie. Die conclusie was op die plaats aan het eind van het boek misschien eenvoudiger te bevatten dan bij het begin van dit boek. De eerst gekozen titel luidde dan ook: "De eucharistie en de overige sacramenten".

Ondanks deze leerstellige voordelen heb ik uiteindelijk besloten om een meer klassieke opbouw te volgen, een opbouw die door de *Catechismus van de Katholieke Kerk* nog

steeds wordt gebruikt. In elk geval kan de lezer vrijelijk de volgorde kiezen waarin hij wil lezen, aangezien de hoofdstukindeling zowel de ene als de andere volgorde mogelijk maakt.

Verwijzingen naar de heilige Schrift en het Leergezag van de Kerk komen veelvuldig voor. De beknoptheid waaraan ik was gehouden bij het schrijven van deze bladzijden, noopte mij echter verwijzingen naar klassieke theologen en moderne auteurs tot een minimum te beperken.